

IR. JAN MENGELERS, ALGEMEEN DIRECTEUR
TNO INDUSTRIE EN TECHNIEK

Jan Mengelers
maakt zich zorgen
over de mogelijk-
heden om techno-
logie om te zetten
in bedrijvigheid.

FOTO: BART VAN OVERBEEKI

‘Rond universiteiten zijn kiemen van bedrijvigheid nodig’

De geschiedenis van spin-off bedrijfjes binnen TNO gaat terug tot de oprichting in 1932. Toch is er pas de laatste jaren een versnelling gekomen in deze manier van vercommercialiseren van kennis. Ir. Jan Mengelers, algemeen directeur TNO Industrie en Techniek over de moeilijkheden met technostarters en over kennisvalorisatie.

Toen Mengelers in 2001 bij TNO kwam, was de financiële situatie nijpend. Het verlies van de afdeling Industrie was zo groot dat het de winst van de andere instituten binnen TNO ongedaan maakte. ‘Je begrijpt dus dat ik de lieveling was van de andere directeuren’, sprak hij destijds met ironie. Nu kan hij zijn collega’s weer onder ogen komen. ‘Het is nu omgekeerd. De vijftien instituten zijn samengevoegd tot vijf kerngebieden. Als je dat zou terugrekenen maakte het hele kerngebied Industrie en Techniek in 2004 een verlies van twee miljoen. In 2005 werd dat een winst van twee

miljoen en dit jaar lijken we op hetzelfde getal uit te komen. Nu zijn we de meest winstgevende eenheid binnen TNO. Ik heb daarvoor moeten reorganiseren en instituten moeten sluiten. Ook al was er weinig keuze, het was een pijnlijke operatie.’

Met het aantrekken van de industrie heeft Mengelers meer wind in de zeilen gekregen. ‘We hebben nu een gevulde orderportefeuille van ongeveer acht maanden. Dat moeten er ongeveer tien worden om genoeg werk in huis te hebben.’ Reorganisaties en het focuseren van onderzoek zijn de

Mengelers: 'Nederland is nog niet goed in het omzetten van technologie in bedrijvigheid.'

een deel van de opbrengst naar het kerngebied waaruit het bedrijf is voortgekomen. 'Dat is wat wij er zelf aan hebben.'

Technostarters

Maar technostarters die niet uit TNO voortkomen hebben ook betekenis voor het instituut. 'Het zijn mensen die vaak in een onderzoeksomgeving zijn opgegroeid. Ze hebben dus geen vrees voor een club als TNO en stappen hier makkelijk binnen. Ze kennen de manier van denken en ze zijn begeistert door technologie. Dat praat makkelijker dan een MKB'er die elke euro moet omdraaien en vreest voor een te wetenschappelijke benadering van zijn probleem. Technostarters hebben als probleem dat ze meestal geen budget hebben. Daarom participeren we in Incubator3+ om ze te helpen. Via die opzet zijn er bedrijven voor wie we hier onderzoek doen.'

Toch is Mengelers niet optimistisch over de missie om techno-ondernemingen op te zetten. 'Wij, en dan bedoel ik Nederland, zijn nog niet goed in het omzetten van technologie in bedrijvigheid. Dat komt voor een deel doordat onze academische omgeving niet gericht is op bedrijvigheid. Het is geen natuurlijk mechanisme. Een ander probleem is het investeren in technologieën. We hebben kapitaal, maar we gebruiken het niet zo snel als durfkapitaal voor een technologie. We zijn voorzichtig en behoudend. Dat maakt dat er zo hard wordt getrokken aan technostarters. Die opzet steunen we, omdat we rond universiteiten en kennisinstellingen kiemen van bedrijvigheid moeten hebben.'

Kennisvalorisatie

Ook het overdragen van kennis naar MKB'ers is volgens de directeur TNO Industrie en Techniek een lastige opgave. Zijn instituut is er voor opgericht, maar het is soms een 'worstelpartij', omdat kleine bedrijven in een heel ander tempo leven en een andere kijk op hoogwaardige kennis hebben dan wetenschappers. Het is volgens Mengelers daarom onbegrijpelijk dat ook universiteiten van overheidswege de taak opgelegd krijgen om kennis te valoriseren door dienstverlening aan bedrijven te geven. 'Dat is een idiote zet. Universiteiten hebben primair de taak om onderwijs en onderzoek te doen. Ze zijn ook helemaal niet toegerust op het valoriseren van kennis. Hun kennis is daar niet op gericht. Ze leven in een tijdconstante van ongeveer acht jaar; twee keer een promotieonderzoek. Dan weet je wat van een vakgebied. Een universiteit heeft dus denk- en onderzoekstermijnen van meerdere jaren. De meeste bedrijven, zelfs grote bedrijven tot vijfhonderd man, hebben een horizon van een halfjaar. Als je die twee werelden bij elkaar aan tafel zet, gaat dat moeizaam. Ze hebben fundamenteel een andere functie. Ik voorspel ook dat het valoriseren van kennis aan de universiteiten door middel van dienstverlening en opbouw van een octrooienportefeuille zal verschromelen en dat men er van terug zal komen.'

sleutel geweest tot een gezonde financiële huishouding. Maar in hoeverre kan TNO keuzes maken in het onderzoek dat ze doet? 'De richting van onderzoek wordt natuurlijk gestuurd door wat onze omgeving van ons wil. Wij kijken met klanten van bedrijven en de overheid of we op de goede technologieën inzetten.' Het betekent dat hij minder kan focuseren op enkele technologiegebieden. 'We zijn al sterk gefocuseerd en je hoort al dat ondernemers zich afvragen of hun interessegebieden niet in het gedrang komen.'

Zesde kerngebied

TNO heeft een structuur met vijf kerngebieden. Het zesde gebied is de bedrijvigheid; het opzetten van ondernemingen. 'TNO is al meer dan vijftien jaar actief bezig met spin-offs', vertelt Mengelers. 'In onderzoek ontstaan kiemen die je kunt vercommercialiseren. TNO heeft daarvoor TNO bedrijven BV, ons zesde kerngebied. Dit onderdeel heeft inmiddels zo'n tachtig BV's. In Noord-Brabant zitten er een tiental.'

'TNO had bij de oprichting in 1932 bij wet al de verplichting om de brug te slaan tussen fundamenteel onderzoek en toepassingen in industrie en ander bedrijfsleven. Met andere woorden: hoe maak je de vertaalslag van kennis en technologie? Dat doen we door middel van onderzoek voor onze klanten. We geven consultancy aan klanten. We doen uitvoerend werk zoals testen en keuren. En we genereren nieuwe activiteiten. Dat doen we voor de BV Nederland, om het wat aanmatigend te zeggen. Valorisatie van kennis is voor ons dus een wettelijke kerntaak. We hebben altijd bedrijven gehad, maar de laatste jaren is dat exponentieel toegenomen.' De zin hiervan is volgens de directeur dat er bedrijfjes zijn die voor Nederland zorgen voor behoud van technologie en het scheppen van werkgelegenheid. Wanneer de bedrijfjes verkocht worden, gaat